

Moralens evolution

Kurs på fortsättningsnivå/kandidatnivå
ht 2014

Fritz-Anton Fritzson
fil. dr. i praktisk filosofi
fritz-anton.fritzson@fil.lu.se

Dagens föreläsning

1. Kursinledning

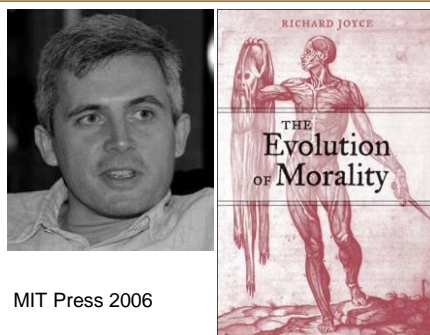
- *Boken två huvudfrågor*
- *Vad är evolutionär psykologi?*

2. Kursöversikt

3. Examination

Kursbok

Bokens två huvudfrågor

1. Är moralen medfödd? (kapitel 1-4)

2. Vilka är de moralfilosofiska implikationerna av medfödd moral? (kapitel 5 & 6)

Med 'medfödd' kan menas mer än en sak

- Vad Joyce är intresserad av är ...
- ... huruvida vårt sinne för moral kan sägas vara biologiskt rotat i den mänskliga naturen och ...
- ... ges en evolutionär förklaring i termer av det naturliga urvalet
- Är vårt sinne för moral genetiskt betingat?

Med 'moral' kan också menas mer än en sak

- Joyce skiljer mellan två tolkningar:

- Att människan är en moralisk varelse kan betyda antingen att hon är av naturen ...

1. ... social, altruistisk, kärleksfull, rättrådig, etc.

eller

2. ... benägen att tänka i moraliska termer och besitter förmågan att fälla moraliska omdömen

Joyce hypotes (i den första delen av boken)

- Människan är av naturen är ett moraliskt djur *i den meningen att ...*
- ... vi besitter förmågan att tänka i moraliska termer och använda oss av moraliska begrepp (såsom rätt/fel, tillåtet/förbjudet, förtjänst etc.)
- Samt att det är evolutionära processer som har format oss på detta sätt

Analogi med språk:

- Människor föds med en inneboende språkinlärningsförmåga som är universell ...
- ... men huruvida en viss individ börjar prata svenska, kinesiska eller swahili beror på den sociala miljön i vilken hon växer upp
- Lingvisten Noam Chomsky har argumenterat för att det finns en "universell grammatik" som är gemensam för alla mänskliga språk

En förklaring av (1) ...

- dvs. hur evolutionen genom det naturliga urvalet har gett upphov till att människor har altruistiska, empatiska och kärleksfulla tendenser gentemot varandra

... är inte en förklaring av (2)!

- dvs. hur förmågan att fälla moraliska omdömen och att tänka i moraliska termer har uppkommit

Även detta kan tolkas på två olika sätt:

Att evolutionen har "designat" oss med en benägenhet ...

1. ... att fälla moraliska omdömen *med ett specifikt innehåll* (t.ex. att fördöma incest och att tycka att hålla löften är moraliskt rätt)
2. ... att *moralisera saker i allmänhet*, men att det specifika innehållet i våra moraliska omdömen formas av vår miljö och kulturella faktorer

Kulturell variation

- Hypotesen att moralen är medfödd undermineras inte av observationen att det finns en utbredd *variation* gällande innehållet i olika (samhällens, kulturernas) moralkoder ...
- ... då den inte behöver innebära att själva *innehållet* i våra moraliska omdömen är fixerat i den mänskliga naturen
- Även om det specifika innehållet varierar så behöver vi fortfarande förklara varför samhällen har en moral öht

Kulturella universalier

- Tvärkulturella studier har dock visat att det finns generella drag i alla moralsystem. T.ex.
1. Negativa värderingar av handlingar som skadar andra
 2. Värderingar rörande rättvisa (fairness) och ömsesidighet (reciprocity)
 3. Koder för "passande" beteende i relation till social roll och status
 4. Regler som rör "kroppsliga" saker som mat, sex, avföring och hantering av döda

En stor del av innehållet i varje faktiskt moralsystem rör *interpersonellt beteende*

- hur vi handlar *gentemot varandra*
- Framförallt normer och värden som bevarar den sociala ordningen, upplöser mellanmänskliga konflikter och begränsar individens ohämmade strävan efter sin egen vinning
- Det är svårt att ens föreställa sig en "moral" som inte har någonting att göra med dessa saker

Slutledning till den bästa förklaringen

- Att det finns tvärkulturella universalier *implicerar inte* någonting medfött ...
- ... och att moralen är medfödd *implicerar inte* att det finns tvärkulturella moraliska universalier ...
- Vad Joyce är ute efter är den *bästa förklaringen* till fenomenen ...
... och tvärkulturella universalier är *en av ett flertal källor av evidens*

Tre ytterligare källor av evidens

1. **Barns utveckling** (utvecklingspsykologi)
- Mänskliga barn utvecklar "moraliska kapaciteter" (vid vissa åldrar) även om de inte får "moralisk träning"
2. **Andra primater** (primatforskning)
- Vi har en gemensam förfader med schimpanser, bonobos, m.fl. och vi delar många egenskaper med dem
3. **Hjärnan** (neurovetenskap)
- Studier av den mänskliga hjärnan ger oss insikt i hur vårt sinne för moral fungerar

Interdisciplinär ansats

- Joyce antar en *interdisciplinär* ansats och hämtar insikter och resultat från bl.a. biologi, genetik, psykologi, antropologi och spelteori
- Och använder sedan detta som utgångspunkt för en filosofisk diskussion om moralens natur, objektivitet och rättfärdigande
- Han relaterar sitt projekt dels till ...

... sociobiologin

- Ett forskningsprogram som tog form på 1970-talet
- Försöker förklara socialt beteende i biologiska termer
- Appliceras på alla sociala djurarter
- ... och dels till ...

Edward O. Wilson

... evolutionspsykologin

- Den evolutionära psykologin är besläktad med sociobiologin, men skiljer sig från den på flera sätt
- Medan sociobiologin fokuserar på *medfödda beteenden* ...
- ... så fokuserar evolutionspsykologin på de underliggande *psykologiska mekanismerna*

Evolutionspsykologin ...

- ... försöker integrera biologin och psykologin
- ... studerar människans kognitiva och emotionella egenskaper på motsvarande sätt som evolutionsbiologer studerar organismers anatomi, fysiologi, etc.
- Psykologiska egenskaper hänger intimt ihop med hjärnan som är ett organ i kroppen

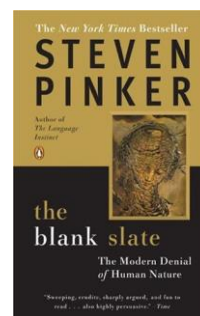
Evolutionspsykologin utgår från att ...

- ... en fullständig förståelse av mänsklig psykologi kräver att vi förstår den evolutionära historien
- ... att psykologiska mekanismer är "adaptioner" - genetiska anpassningar till den förhistoriska miljö i vilken våra förfäder levde
- ... vi har ärvt de psykologiska mekanismer som gynnat våra förfäders överlevnad och reproduktion

... föreställningen om människan som en "tabula rasa" är felaktig

- Vi kommer till denna världen, inte som "tomma blad" ...
- ... utan utrustade med en uppsättning inneboende förmågor och begränsningar
- Perceptionsapparat, kognitiv förmåga, emotioner, etc.

Let us then suppose the mind to be, as we say, white paper, void of all characters without any ideas; how comes it to be furnished? Whence comes it by that vast store, which the busy and boundless fancy of man has painted on it with an almost endless variety? Whence has it all the materials of reason and knowledge? To this I answer, in one word, ... experience.

- Joyce påpekar dock att även John Locke - som brukar sägas vara idéns fader - insåg att människan föds med en uppsättning förmågor

Evolutionspsykologin kan förklara mycket

- T.ex. varför vi i allmänhet är intresserade av mat och sex, ... känner smärta i samband med skada, ... känner rädsla i samband med fara, ... är bättre på att minnas ansikten än sifferkombinationer, etc.
- Svaren står att finna i våra förfäders levnadsvillkor
- I den här kursen frågar vi oss hur mycket av vår *moralpsykologi* som kan förklaras i termer av vad som främjat våra förfäders överlevnad och reproduktion

Några vanliga missuppfattningar (i)

- Evolutionspsykologin antar *inte* att beteenden som är adaptiva i en miljö måste vara det i en annan miljö
 - Den menar bara på att de psykologiska mekanismer från vilka beteenden resulterar är "adaptioner"

- Den överväldigande största delen av vår arts historia har utmärkts av en jägar-samlar livsstil på den afrikanska savannen

Adaption = en egenskap som vi besitter pga. att den resulterade i adaptivt beteende i våra förfäders miljö

Adaptivt beteende = vilket beteende som helst som främjar överlevnad och reproduktion

- Ett beteende som resulterar från en psykologisk adaption är inte nödvändigtvis adaptivt ...
- ... och ett adaptivt beteende är inte nödvändigtvis en manifestation av en adaption

Några vanliga missuppfattningar (ii)

- Evolutionspsykologin antar *inte* att en universell psykologisk mekanism (som är en adaption) alltid måste resultera i samma beteende.

- Psykologiska mekanismer kan ha utvecklats till att vara känsliga för omgivningen

- Det är rimligt att anta att det var adaptivt att besitta en stor grad av *flexibilitet* och en förmåga att navigera i en föränderlig omgivning

- Samtidigt vore det ett misstag att tro att människan är *fullständigt* flexibel och formbar

- Säkerligen är vi mer flexibla i relation till vår miljö jämfört med andra arter ...

- ... men vår evolutionära historia har satt spår i vår psykologi och utgör begränsningar för hur pass flexibla vi kan vara

Några vanliga missuppfattningar (iii)

- Evolutionspsykologin ...
1. ... är ute efter att *förklara*, inte att *rättfärdiga* eller *ursäkta* beteenden
 2. ... ger förklaringar av varför vi besitter *generella* tendenser, dispositioner, etc. inte *enskilda personers specifika handlingar*

Moralisk nativism

- Tillbaka till Joyces hypotes att den mänskliga förmågan att fälla moraliska omdömen är medfödd
 - Han kallar denna uppfattning för moralisk *nativism*

- Den skall inte förväxlas med idén att det finns en unik "gen för moral" eller att det finns en speciell del av hjärnan vars enda funktion är att producera moraliska omdömen

- Vår moraliska förmåga bygger mest sannolikt på en användning av flera psykologiska mekanismer

- Tesen att moralen är medfödd är inte densamma som tesen att den är en adaptation ...
- ... men Joyce argumenterar för att vår förmåga att fälla moraliska omdömen *är* en adaptation
- Detta leder till frågan om vilka de evolutionära fördelarna med moraliskt tänkande var, deras evolutionära *funktion(er)*

Vadå då?

- Om den nativistiska tesen stämmer och vårt sinne för moral är medfött och kan ges en evolutionär förklaring ...
- ... varför och hur är detta (moral)filosofiskt intressant?
- Om moralen är medfödd innebär det att den därmed är *rättfärdigad*?
- Eller är det snarare så att en evolutionär förståelse *underminerar* moralen?

Kursöversikt

Del I:

1. Inledning & översikt
2. Evolutionära processer & altruism
- *Kan hjälpsamt beteende ges en evolutionär förklaring?*
3. Moralens natur
- *Vad är ett moraliskt omdöme?*
4. Är moralen medfödd?
- *Är vår förmåga att tänka moraliskt en produkt av det naturliga urvalet?*

Del 2:

5. Evolutionär etik och naturalism
- *Bör vi acceptera någon form av etisk naturalism?*
6. Evolutionära rättfärdiganden av moral
- *Kan en normativ etik ges en evolutionär grund?*
7. Evolutionära undermineranden av moral
- *Leder nativismen istället till moralisk skepticism?*

Examination

Examinationen består av två separata delar:

1. En individuell skriftlig hemuppgift
2. En muntlig uppgift i grupp

LUNDS
UNIVERSITET